

אהבת תורה

להנימא ברמיזא

רמזים, ציצים ופדחים, המעטרים את הלימוד השבועי

"אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב"

דף צט ע"ב
 במדרש רבה (שמות כ, יח) איתא דבר פלא, שדין זה האמור במשנה נלמד מהפסוק "ויסב אלקים את העם דרך ים סוף". ונלא המפרשים לבאר מה שייכות ענין 'הסבה' לבילי הסדר, שמשמעותה מלשון 'שייבה', ל'ויסב אלקים' שמשמעותו מלשון 'סיבוב'.
 וביאר בזה הרה"ק רבי **משה מבאיאן-קראקא** זצ"ל, כי הנה, אחד מיסודות החסידות הוא, שבכל צרכי הגוף שהאדם עושה צריך לכוון שהוא עושה אותם לצורך גבוה, כדי שיהיה כוחו במתנו לעבוד את ה' וללמוד את התורה הק', ובה מקיים: "בכל דרכיך דעה", ואז זוכה שגם ענייני הגשמיות נהפכים להיות כתורה ומצוות גופייה.
 והנה, 'מדבר' רומז לגוף החומרי, ואילו ה'ים' מרמז לתורה הקדושה. וזוהי הכונה: "ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף" – "ויסב" מלשון סיבה, והיינו שיעשה את כל צרכי הגוף – הנרמזים ב'מדבר' – סיבה לתורה ומצוות – הנרמזים ב'ים'.
 ועל פי זה אפשר לבאר גם את דברי המדרש, ש"מכאן אמרו רבותינו: 'אפילו עני שבישראל' – היינו עני בדעת, אף על פי כן – לא יאכל עד שיסב", היינו שיאכל רק באופן כזה, שיעשה מהאכילה עצמה סיבה לעבודת הש"ת...
 (קובץ "תפארת ישראל" – רז"ח, קובץ כא עמ' 39)

"אמר מר זוטרא: מאן לימא לן דמתרצתא היא, דילמא משבשתא היא"

דף צט ע"ב
 כ"ק האדמו"ר בעל **'אמרי חיים' מויזניץ** זצ"ל ביאר בדרך רמז את דברי הגמ' הללו. כי הנה, בתיבת מא"ן רמזים ראשי התבות של **'אלל מלך נ'אמן'**. והרמז בזה הוא, שהאמונה הפשוטה בא-ל מלך נאמן, עליה נאמר: "לימא לן דמתרצתא היא", והיא הדרך הרצויה. אולם "דילמא" – היינו כאשר לאדם ישנם חלילה ספיקות וקושיות כלפי שמיא, הרי זה נכנס בגדר: "משבשתא"...
 (מקור: ספר 'מאיר חיים' – חלק שלישי עמ' פז. וכפי הנכתב שם, אמר 'האמרי חיים' זצ"ל ביאר זה בפתיחת 'זמן החורף' של שנת תש"ו בישיבת ויזניץ ברוסוודרין. תש"ח להרב ש"ו בעק שליש"א על הצמאת פניה (ז)

"אמר שמואל: אין קידוש אלא במקום סעודה... אמר להו רב ענן דתחליפא, זימנין סגי אין הוה קאימא קמיה דשמואל, ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש"
 דף קא ע"א
 בספח"ק "תפארת שלמה" (שבת קודש, ד"ה אמר רב ענן) ביאר נשגבות בדברי רב ענן אלו, וז"ל: "ש' לומר בדרך רמו, דלשמואל היה לו לבל שבת התפשטות הגשמיות בשעת התפלה, וקא סליק בשעת התפלה לאיגרא" – היינו לעולמות העליונים, ואחר כך בשעת קידוש 'נחית מאיגרא לארעא והדר מקדש' לעם הבאים אליו לשמוע הקידוש. ומה שבאים הצדיקים מעולם העליון לעולם הזה הוא, משום ד'אין קידוש אלא במקום סעודה', דכתיב 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' – ולא בתוך המלאכים, אף שהם עומדים ומספרים תמיד כבוד א-ל וקדושתו, משום שלמעלה אין יצר הרע כמבואר בכל הספרים. וזה פירושו:
 'אין קידוש אלא במקום סעודה', היינו אצל בני אדם שהם אוכלים לשם קדושת שבת. ועבודה זו יותר גבוה מעבודת המלאכים, וק"ל. עכ"ל."

להידודא

חידושים וחידודים על הלימוד השבועי

מנהג כיסוי החלות עד לאחר קידוש

הגמ' מספרת בסוגיין (ק ע"ב): "דבה בר רב הונא אילקע לבי ריש גלותא. אייתו תבא קמיה, **פרס מפה וקידש**". [ובהמשך מביאה הגמ' סייעתא להנהגתו מברייתא מפורשת, שם איתא שלכתחילה אין להביא את השולחן עד לאחר קידוש, ואם טעו והכניסו את השולחן – יש לכסות את החלות. וכבר כתבו התוס' ב"ה שאין מביאין, שבימינו מותר לכתחילה להסתמך על פריסת המפה, וז"ל: "ועכשיו שולחנות שלנו שהם גדולים יותר מרמי וקשה להביאם אחר קידוש, שלא להפסיק כל כך בין קידוש לסעודה, **אנו גילין לפרוס מפה ולקדש**".] ובראשונים מצינו כמה טעמים לפשר הנהגה זו של כיסוי החלות עד לאחר עשיית הקידוש.

א. הרשב"ם וכן **התוס'** בסוגיין מביאים את דברי **השאלות** בזה, וז"ל: "מאי טעמא, כי **היכי דתיית סעודה ליקרא דשבתא... ומטעם זה נהגו לפרוס מפה לחם עד לאחר קידוש בשבתות ויו"ט**". ורבינו **היונתן** בפירושו על ה"ר"ף בסוגיין מבאר את הדברים ביתר שאת: "פורס מפה על השולחן, כדי שתיראה שזו הסעודה אינה מוכנת אלא לכבוד שבת ולא לאכילת חול, שכל זמן שיש מפה על לחם השולחן אינו מוכן לאכילת חול".

ב. התוס' מביאים טעם נוסף: "ויש מפרש, **זכר למן**, שלא היה יורד בשבתות וימים טובים, והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן בינתים". [והדברים נתבאר יותר בלשון **המאירי** בסוגיין, ז"ל: "ופריסת מפה שנהגו עכשיו... יש רומזים בה למה שאמרו במדרש, שהמן כשהיה יורד – היה עליו טל מלמעלה וטל מלמטה, ואחר שנתחייבו בלחם משנה זכר למן, נהגו בה להניח בין שתי מפות"].

ג. הרא"ש (א, י) מביא בשם הירושלמי טעם אחר: "בירושלמי, דקאמר **דפורסין מפה כדי שלא יראה הפת בושתו**, שהוא מוקדם בפסוק (היינו שכתוב קודם 'חטה' ולאחר מכן 'אפן'), ודין הוא שיקדים בברכה, ומקדימין ברכת היין".

והנה, לפי הטעם השלישי – "שלא יראה הפת בושתו" – היה מקום לומר, שהמקדש על הפת אינו צריך לכסות את הפת בשעת קידוש, כיון שבכ"ג לא שייך בושת הפת. אמנם, ה"משנה ברוה" (פי רעא ס"ט) כותב, שבכל זאת יש לכסות את הפת גם באופן זה, כיון ש"לטעם אחר שכתב הטרור, שהוא זכר למן שהיה מונח בקופסא טל למעלה וטל למטה, ממילא **גם במקדש על הפת צריך לכסות במפה**, וכן נוהגים".

נפק"מ נוספת ישנה בין הטעמים, שלפי הטעם של השאלות "כי היכי דתיית סעודתא ביקרא דשבתא" י"ל, שביום השבת אין צריך לכסות את הפת, כי ביום השבת ברור שמכניס את הפת לכבוד שבת, ואין מקום לטעות ולומר שמכניס אותה לאכילה של חול – כפי שאפשר לטעות בהכנת הפת בער"ש. אמנם, גם על כך מסיק שם המשנ"ב: "**וכן בשחרית צריך גם כן להיות הפת מכוסה** עד אחר הקידוש, **מטעמים אלו**", והיינו – שלפי ב' הטעמים האחרים: זכר למן וכדי שלא יראה הפת בושתו, ישנו ענין לכסות את הפת גם ביום השבת.

לסימוא דמילתא נביא דבר מעניין שרשם החסיד ר' **שמואל לילינעלד** ז"ל ברשימתו, מה שראה אצל כ"ק **מן מהר"א** ז"ע (בשבת הראשונה להשוהו בפעסט – פרשת בחקותי שנת תש"ג), שלפני עריכת השו"ת חיפשו כיסוי להניח על החלות ולא מצאו 'חלה דעקל קבוע, ובשל כך רצו להניח סתם מפה. כראות מן, כן, נענה ואמר: "**עה, די חלות צודעקן דארף זיין א קביעות דעק!**" ואכן חפשו ומצאו מפה גדולה ומיוחדת, הראויה לעלות על שולחן מלכים.
 (הליכות הצדיקים – ש"ב ח"ב, עמ' רכב)

'אהבה' מקלקלת את השורה...

בימים בלתי-שגרתיים אלו, בהם נקטעה שגרת החיים וכל סדרי העולם השתנו מן הקצה אל הקצה, היה עלול להידמות לאנשים מבחוץ, כביכול אש 'אהבת התורה' היקודת בקרב כלל לומדי "אהבת תורה" בכל רחבי תבל נחלשה ושככה מתבערתה. אולם, אלפי בני החבורה הקדושה בכל מקומות מושבותיהם, ועל צבאם – הגבאים החשובים בכל ריכוזי אנ"ש בכל קצווי תבל, יודעים גם יודעים שאדברה – אצל רבים וטובים הביאה תקופה זו לתנופת חיזוק משמעותית בלימוד העמוד היומי ושינונו מדי יום ביזמו חוק ולא יעבור, בידיעם ש'עמוד' זה משמש להם כ'עמוד התווך' בצורת החיים המשונה שאחזה את כולנו.

די בכך שנציין את הדיווח המיוחד שהעביר לנו אחד הגבאים מארה"ק, כשהוא מספר בתדהמה על אחד הלומדים החשובים בעירו של"ע נדבק בוירוס ועבר יחד עם כל משפחתו לאחת המלונות הייעודיות, ומשם הוא התקשר לגבאי בבקשה נואשת שידאג לשלוח אליו למלונת את המבחן החודשי, כיון שמדי יום ביזמו הוא עמל יחד עם בניו על לימוד וחזרת העמוד היומי, והוא משתוקק לערוך גם החודש את הבחינה כמדי חודש בחודשו... ומלעקוואד הגיעתנו הידיעה, כי לאור בקשות לומדים רבים נערכו הגבאים החשובים לחלוקה מיוחדת של המבחנים בכל בתי הלומדים. כך גם בירושלים הקימו הגבאים המסורים חמש מוקדים מיוחדים ללקיחת החזרת הבחינות, זאת לאור הפצרות מאות הלומדים שלא אבו לוותר על הבחינה, יהיה מה שיהיה. מכל אלו – ומעוד עשרות עובדות ואנקדוטות נוספות, שאכמ"ל – אנו למדים, כי תבערת הקודש של "אהבת תורה" יוקדת ומתלהטת, מתפשטת ומתחזקת ביתר שאת וביתר עוז גם בתקופה זו, ובעזרה"ת אלפי אנ"ש שהתחילו בלימוד מס' פסחים לפני כשנה, מתעתדים כולם כאחד לברך על תורנו בעוד כחודשיים ימים, אמן ואמן.

לספר סיפור שבועי נמעלות התורה, אהבתה ושקידתה

הקדוש, דאילו ספר הזוהר והתיקונים היה יכול לגמור בב' וג' חדשים, כי בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים".

ספר "עמודי שש" – להגה"ק רבי שלמה אפרים לונטיץ צוק"ל

הגה"ק רבי שלמה אפרים לונטיץ צוק"ל, בעל מחבר "כלי יקר" על התורה ו"עוללות אפרים" ועו"ס, בישראל גדול שמו כ"ראש הדרשנים" וכחד מגדולי ישראל בדורו.

בימים ההם של אמצע שנות ה-ש', פרצו מעת לעת מגפות שהשתוללו בקרב כל דרי האזור, עד שנאלצו כולם להסתגר בבתיהם עד יעבור זעם.

מגפה כזו אחזה בשולי אדרתו של רבי אפרים כבר בשנת ש"א – בעת מגוריו ב'לבוב' היא לעמבערג, כאשר הוא נפל למשכב והיה שרוי בסכנת חיים. באותם ימים אף הוסיפו לו את השם "שלמה", ומני אז והלאה נקרא שמו בישראל "רבי שלמה אפרים".

בתקופת מחלתו אף קיבל על עצמו, שאם יזכה ה' להתרפא מחוליו אזי יאזור כגבר חלציו לחבר ביאור מקיף לתורה שבכתב – הוא חיבורו הגדול "כלי יקר", שאכן התחבר אחר שזכה לשוב לארצות החיים. וכפי שכותב בעצמו בהקדמה לספרו זה: "... ובחמלת ה' עלי הוציאני מתוך ההפיכה לחיות אותי כיום הזה, נדרתי לה' ואשלמה לחבר חיבור זה לכבוד ה' ותורתו".

ואולם, כעבור שנים אחדות, בשנת ש"ז, בעת שהתגורר בעיר פראג וכיהן שם כ'דרשן' הקהילה, פרצה שוב מגיפה קשה שאיימה על כלל תושבי המקום. באותם ימים נמלט רבי שלמה אפרים לעיירה הסמוכה "בישיץ", ושם התאפשר לו לשוב למשאת נפשו מכבר הימים – ליטול את קולמסו לידו ולחבר ספרים כאוות נפשו הטהורה.

ואכן, באותה עת זכה להאיר אורה בדמות ספרו "עמודי שש", המכיל בקרבו ששה דרושים מיוחדים ומשובבי לב.

ונעתיק בזה את לשונו של המחבר בהקדמתו לספרו, שם הוא מתאר את נסיבות כתיבת הספר. תחילה הוא מתנה את צערו על כך שנצבר מאתו להמשיך "להוציא לאור תעלומה... והספרים אשר עלו בדעתי לחברם נשארו בקרו זזית מנוחיים", לרוב עול הציבור הכבד שרבץ על שכמו.

"ויהי בעתים הללו, בחודש תשרי ש"ז לפ"ק נתנה לי הרווחה קצת שלא בטובתי, כי הוציא ה' כלי זעמו על האומות, שלח בהם את הדבֶר משלחת מלאכי רעים, עד

אשר מאימת מות ברחו רבים מן המקום הנ"ל (=פראג), ויברח ישראל גם הם בתוכם, ונתפזרו רוב הקהל, ואני בתוך הגולה כאחד מהם אל עיר קטנה ושמה בישיץ, ברחוק ד' פרסאות מן הקהלה עם חברותה קדושה חכמים ועשירים, עד אשר ישקף ה' וירא וישיב שבות הקהלה הקדושה להשיבם כיונים אל ארובותיהם כהיום חיים כולנו חיים".

בהמשך דבריו מאריך להביא ראיות לכך שמוותר ואף צריך בכהאי גוונא לברוח מן העיר ואין בכך כל פגם, ולאחר מכן ממשיך וכותב: "כך בזמן הבריחה הנ"ל שלא הייתי מעומס ממשא הישיבות וממשא קהילתנו הקדושה, ובכל יום בצפייתנו ציפינו אל ה' להשיב שבותנו ישובת כל המפוזרים, אמרתי בעתים קצרים הללו להעלות על הנייר מקצת הדברים אשר יצאו מפי בדרשותי תוך משך זמן זה בקהילה מפוארה הנ"ל, ומה שחידשתי באותן הדרשות לקטתי מהם מן הדברים הנוגעים בנחלה ששה עמודים אשר עליהם העולם עומד...".

את הקדמתו מסיים רבי שלמה אפרים בהבעת תקווה עזה, כי בזכות חיבור ספר זה יזכו במהרה לשוב למעונם כבתחילה. וכלשונו: "ובעבור זה ישיב ה' את שבותינו במהרה בימינו כימי עולם וכשנים קדמוניות, אכ"ר".

הוציאה ב'מסגר' נפשי...

כהמשך לשני המאמרים שהבאנו בעבר אודות ספרי קודש שחברו רבותינו גדולי ומאורי ישראל צוק"ל בעת ישיבתם ב'הסגר' בעתות בהם השתוללו מגפות שונות ומשונות רח"ל (ראה גליונות 37-38), נמשיך הפעם ונביא סקירה שלישית בענין זה, על ספרי-קודש ש'הוציאו במסגר' נפשות הצדיקים.

ספר "תיקוני הזוהר" – לתנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי

תחילה נביא דבר פלא והפלא, לקראת ל"ג בעומר הקרב ובא – יומא הדילולא קדישא של התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי.

כי הנה, דבר זה ידוע ומפורסם לכל בר בי רב, כי רבי שמעון ישב במערה יחד עם רבי אלעזר בנו במשך תריסר שנים, ולאחר מכן חזר למערה לשנה נוספת, ובמשך י"ג שנים הללו לא פסיק פימיהו מגירסא, כשהם יושבים והוגים בתורה יומם ולילה תוך שהם מכוסים בעפר ובחול, כפי שמסופר בגמ' במסכת שבת (לג, ב): "והווי יתבי עד צוארייהו בחלא, כולי יומא גרסי..." (עיי"ש בארוכה).

ואכן כך נאמר גם בפיוט 'בר יוחאי': "במערת צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך", וכן איתא בפיוט "ואמרתם כה לחי": "הוחבא בתוך מערה מפני הגזירה, שם למד סתרי תורה".

והנה, דבר פלא מצינו בהקדמה לספר "תיקוני זוהר" שחיבר רשב"י, בהם מובאים "שבעים תיקונים יקרים מפנינים, במ תיקון העליונים" (לשון פיוט "ואמרתם כה לחי"), כי חיבור זה נתחבר על ידי רבי שמעון בן יוחאי בעת שישב והסתתר במערה, כאשר אליהו הנביא זכור לטוב הגיע אליו למערה ולמד יחד אתו.

וזה לשון ה'תיקוני זוהר' בהקדמה (דף א ע"א): "רבי שמעון אזל ליה וערק למדברא דלוד, ואתגניז בחד מערתא הוא ורבי אלעזר בריה. אתרחיש ניסא, נפק להון חד חרוב וחד מעיינא דמיא, אכלי מההוא חרוב ושתן מההוא מיא. הוה אליהו זכור לטוב אתי להון בכל יומא זימני ואוליף לון ולא ידע אינש בהו כו' בזהר חדש פרשת תבא כתוב שם, ודא אתקרי 'תיקוני זוהר', דאינון

שבעין אנפין לאורייתא דפריש רשב"י במלת בראשית מסתרי אורייתא".

הרי לנו שספר התיקונים הקדוש – "תיקוני זוהר", נתחבר על ידי רשב"י בעת ישיבתו ב'הסגר' במערה!

[אמנם יש לציין, כי ישנם מפרשים על התיקון הסבורים שהקדמה זו לא קשורה להמשך הדברים ולחיבור התיקון עצמו, מה גם שהמשך שם מבואר שרבי שמעון התכנס יחד עם החבריא קדישא לחבר את ספר התיקונים, והרי במערה היה הוא לבדו ללא החבריא. וי"א שמתחלה חיבר רשב"י את התיקונים במערה יחד עם אליהו הנביא, ואילו לאחר מכן סדרם עם החבריא. ואכמ"ל.]

בשולי הדברים נביא את דברי הרה"ק בעל ה"תניא" ז"ע ב"אגרת הקודש" (פרק כו), אשר מתייחס ללימודו של רשב"י במערה, ומעריך שם דברי קדשו שאת ספר הזוהר כולו יחד עם התיקונים יכול היה הרשב"י לחבר במשך חודשים אחדים. וזה לשון קדשו:

"...וגם פלפול הקושיות ותירוצים... אשכחן ברשב"י דעסק ביה טובא גם בהיותו במערה, ואדרבה – בזכות צער המערה זכה לזה, כדאיתא בגמ' דאמר לר' פנחס בן יאיר אכל קושי' כ"ד פירוקי וא"ל אילו לא ראיתני בכך כו'. וגם באמת, על כרחך עיקר עסקיהם במערה היה תורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד רבינו

